УДК 340.12.(436-44):821.161.2.09 «18/19»

СТАТТЯ ЗА РОМАНОМ АНДРІЯ ГОЛОВКА «БУР'ЯН»

ARTICLE ON THENOVEL BY ANDREWHEAD "WEEDS"

Павлусів Н.М.,
кандидат філософських наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Коцан-Олинець Ю.Я.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права
Львівського державного університету внутрішніх справ

Стаття присвячена актуальній науковій проблемі сучасного етапу державного будівництва України, зокрема вирішенню конфлікту на Сході України. Проблематика дослідження зумовлена характером суспільно-політичних змін, які відбулись в історії українського народу за роки незалежності. У статті проведено філософсько-правовий аналіз проблемних аспектів забезпечення «процедурної демократії».
Ключові слова: держава, правовий евфемізм, державний суверенітет, законодавство, право.

Статья посвящена актуальной научной проблеме современного этапа государственного строительства Украины, в частности решению конфликта на Востоке Украины. Проблематика исследования обусловлена характером общественно-политических изменений, которые произошли в истории украинского народа за годы независимости. В статье проведен философско-правовой анализ проблемных аспектов обеспечения «процедурной демократии».
Ключевые слова: государство, правовой эвфемизм, государственный суверенитет, законодательство, право.

This article is devoted to actual scientific problem of the present stage of state building of Ukraine, including resolution of the conflict in eastern Ukraine. Problems caused by the nature of the study of social and political changes that have taken place in the history of the Ukrainian people since independence. In the article the philosophical and legal analysis of the problematic aspects of "procedural democracy".
Key words: government, legal euphemism state sovereignty legislation, right.

Актуальність дослідження. В умовах реформування системи правоохоронних органів актуалізувалась проблема філософсько-правового осмислення деструктивних процесів у цій сфері життя суспільства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Філософсько-правові аспекти професійної деформації працівників органів внутрішніх справ розглядалися у працях С.С. Сливки, П.М. Рабіновича, В.Г. Хашев.

Раніше нам уже доводилось обґрунтовувати тезу про те, що художня література є формою правової свідомості і водночас способом пізнання правової реальності. Зазначене робить підставним філософсько-правовий аналіз творів художньої літератури, присвячених порушеній проблемі професійної деформації.

Метою статті є філософсько-правове осмислення деструктивних процесів у житті суспільства, образу людини у творах українських письменників, зокрема у романі А. Головка «Бур'ян».

Виклад основного матеріалу. За безпосередній предмет пропонованого дослідження нами було обрано роман українського письменника А. Головка «Бур'ян», сюжетну основу якого, як відомо, становить протистояння молодого солдата, що повернувся з фронту, та корумпованої провінційної міліції.

У романі виведено корумпований образ начальника міліції Матюхи.

Образ Матюхи. У цитатах спостерігаємо зловживання владою, перевищення посадових повноважень.

«Матюха – страшне було слово», постійно комусь погрожує, б'є, поводиться грубо і нахабно, і все з ім'ям влади. Погрози звучать так: «у баранячий ріг скручу», «викину, як кошенят за двері».

Згадаймо мера Харкова Кернеса – «умножу на ноль».

Ось зовнішність Матюхи: «шапка кошлата, збита на потилицю, морда червона, от-от, здається, трісне на ній шкіра», він «ікнув, сплюнув, матюкає, жадібно глянув на чарку».

Матюха на кожному кроці порушує закони. Влаштував справжню диктатуру у селі. Таких, як Матюха, – більшість у владі.

«А Матюха в пику ногою» [4, с. 242].

«Тільки хотів парубок щось відповісти, як Матюшина важка долоня з усього розмаху у висок його» [4, с. 242].

«Під час зловживання особа прагне скористатися не лише службовим становищем, а й авторитетом посади (престиж, зв'язки тощо), коли корумповані чиновники впливають на рішення осіб нижчих рангів, безпосередньо їм не підлеглих» [2, с. 17].

Образ підстави – образ неправдивого звинувачення у вчиненні злочину, фальсифікації кримінальної справи та доказів у цій справі.

«Але не в тім питання, що з ним зробити, а як зробити? Щоб комар і носа не підточив… От через те і треба план скласти. Все треба точно вирахувати, утворити відповідну обстановку» [4, с. 176].

«Треба ще жінку якусь у діло вплутати. Що ж я буду дізнання робити на суху» [4, с. 177].

«Ну, видно, їхня політика це: в Якими в полові знайшли тюк матерії і ще дещо – не інакше як підкинули. А в Давида в плитках у повітці п'ять пар витяжок».

Образ міліції: застосування незаконних засобів із метою одержання зізнання з підозрюваного.

«Це пише він акт дізнання з приводу крадіжки з кооперативу. Ні, він не буде з ним, як з Карпенком та Кожушним, волинити. То од тих треба йому, шоб призналися. На цьому слові він відверто зробив наголос і цинічно посміхнувся» [4, с. 259].

«Вдарив пику. Так підписуйся ж, гад, якщо ні! Я тебе вивчу!» [4, с. 168].

Образ влади – образ морально-політичної деградації працівників правоохоронних та інших державних органів.

«Що ти хотів, сину, як мужик темний, а біля власті сучі сини і п'яниці» [4, с. 130].

«Під революцію палили економії, казали, що не буде панів. А воно порозганяли тих – нові понаставали» [4, с. 135].

«Ну де ж та правда ? Людей старцями роблять» [4, с. 135].

«Проти життя не попреш, як не попливеш проти влади. І от – уже захлинаєшся ж» [4, с. 261].

«А то як пропадать мені одному, пришию всіх до діла, і Сахановського за учотні карточки».

Кожного дня у засобах масової інформації з'являються нові відомості про беззаконня, що відбувається в державі, корупцію, криміналізацію суспільства. Як наслідок, у законослухняних громадян формується зневажливе ставлення до органів державної влади, виникає соціальна напруга, спостерігається ігнорування норм права, самовільне тлумачення загальноприйнятих принципів, що часто призводить до спотвореного розуміння дозволеного та забороненого [3, с. 77].

У чому ж значущість роману А. Головка «Бур'ян»? По-перше, у широкому охопленні дійсності, виявленні її закономірностей. По-друге, у соціально-політичному резонансі – у творі піднімається найважливіше для селян питання – землевпорядження, нові форми володіння землею та господарювання на ній.

У суспільстві є здорові сили, які брали участь у бойових діях, на які можна спертися у реформуванні правоохоронних органів. У цьому духовна спорідненість Давида з героями нашого часу.

Центральний образ роману – образ нової людини. Давид Мотузка – новий позитивний герой. Він покликаний боротися за світле майбутнє свого народу, веде непримиренну боротьбу проти ворогів суспільства. Він з'являється в Обухівці в той час, коли Матюха разом з Гнидою, Огирем звили собі злодійське гніздо в селі і, прикриваючись партійним квитком, чинять свавілля, брутально погрожують селянам за сказане слово правди.

«Най серце за неправду болить змалечку» [4, с. 125], – навчає Давида один австріяка.

«Під революцією казали, що не буде панів. А воно порозганяли тих – нові понаставали» [4, с. 136].

«Ну де ж та правда ?» [4, с. 135].

Спостерігаємо велике бажання Давида підняти свідомість селян і їхній культурний рівень. Разом із селянами він починає боротьбу проти Матюхи. У цій боротьбі він виявляє такі риси характеру, як принциповість, рішучість і сміливість. Навіть загроза смерті не зупиняє його. «Це наше життя, – розмірковує він. – Перед тією великою радістю трудящих, що ради неї кидали матерів, жінок, дітей і йшли з гвинтівками, обшарпані, упроголодь, щоб може, ніколи не вернутися» [4].

Мотузка розумів, що без достатньої свідомості селяни нічого не зможуть зробити проти банди. Вони самі повинні лікувати свої болячки, а іноді з корінням виривати бур'ян, все старе і віджиле, що заважає могутньому рухові вперед. Давид каже: «А чоловік, як у нього на тілі болячки чи короста, хіба він вилікується, як у кожусі спати лягатиме ? Ні ! Треба скинути й сорочку, – хай болячки всі на виду. Якусь, може, треба йодом припекти, якусь, може, проколоти та видалити.

Так і республіка наша. Не з піни морської вона народилася, а народилася… Не скидаючи по місяцях сорочки, що ж нам тут соромитися, що ми в коростяві й болячках ? Є й самогон у нас, є й біля влади бандити, а дехто із них у партію проліз. Не ховатися, а скинути сорочку та пильно з квачиком та з йодом» [4, с. 180].

Давид – людина чесна і безстрашна, патріот. Свідомо йде на загибель заради правди. Давид протистоїть начальнику міліції Матюсі.

Головна зброя Давида – слово, сказане або написане.

Мотузка вбачає в бур'яні погрозу кращому життю. Знаходить вихід, користуючись життєвою мудрістю: «Коли хазяїн приходить на ниву і бачить, що ростуть бур'яни, він вириває їх із корінням» [4].

Селяни на чолі з Мотузкою «виривають із корінням» Матюхину зграю, тепер перед ними – дорога в «ранкову далечінь». Давид Мотузка мріяв перенестись у майбутнє, коли в Обухівці будуть «будинки більші», «великий сад»… Давид іде крізь бур'ян, крізь запустіння.

Висновки. Можливо, прийде час – і перед нами відкриється ця дорога, коли ми зуміємо вирвати весь «бур'ян», бо він вкоренився добре. Головний герой залишається живим, бо все добре – вічне. Паростки бур'яну у нас залишилися. Ми зуміємо вирвати їх із корінням. Як хочеться в це вірити!

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Історія української літератури XX століття: у 2 кн. 2 Ч. 1: 1940-ві-1950-ті роки: Навч. посібник / За ред. В.Г. Дончика. – К.: Либідь, 1994. – 368 с.

2. Хашев В.Г. Кримінальна відповідальність за зловживання владою або службовим становищем: автореф. на здобуття к.ю.н.: 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право, 2007 р., – 28 с.

3. Макарова О. Правовий нігілізм і правовий ідеалізм: реалії сьогодення / О. Макарова // Підприємство, господарство і право. – 2009 . – № 1. – С. 76–78.

4. Головко А. Бур'ян [Текст]: повість / А.В. Головко. – Х.: Державне видавництво України, 1927. – 354 с.